

Kaarten met Nutriënten Verontreinigde gebieden schieten doel voorbij

Ook extra maatregelen worden gehaald

Het ministerie heeft haar NV-gebiedenkaart voor oppervlaktewater gebaseerd op metingen van waterschappen in 2020 – 2022. Waterschappen brengen echter óók in kaart of de doelen naar verwachting worden gehaald in 2027, het eindjaar. Hiervoor worden de effecten van al ingezette maatregelen meegewogen. Zo kan het waterschap zien of het water op koers ligt voor 2027, of dat extra maatregelen nodig zijn. Waarom laat het ministerie de effecten van ingezette maatregelen achterwege?

In 2021 laat het Kenniscentrum Europa weten dat het de goede kant opgaat met de Waterkwaliteit. In het jaar 2027 zal met de voorgenomen maatregelen in zo'n 75 procent van de regionale wateren worden voldaan aan de normen voor nutriënten (stikstof, fosfor). 2027 is het jaar waarin de doelen moeten zijn bereikt. Het Kenniscentrum baseert zich op onderzoek dat het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat heeft laten uitvoeren.

Het overgrote deel van de wateren ligt dus op koers om de nutriëntendoelen te halen in 2027. De kaartjes met Nutriënten Verontreinigde gebieden, die LNV-minister Adema in december 2023 naar buiten bracht, laten een ander beeld zien. De kaart kleurt veel 'vervuilder' dan je op basis van de eerdere berichtgeving zou verwachten.

EFFECTEN MAATREGELEN NIET MEEGETELD

Adema blijkt gebruik te hebben gemaakt van de metingen over de periode 2020-2022. Alle wateren die toen

normoverschrijdingen lieten zien, en waarin landbouw een berekend aandeel had van 19 procent, zijn aangemerkt als Nutriënten Vervuild (NV)-gebied (zie figuur 1). Adema heeft geen enkele rekening gehouden met de effecten van maatregelen die reeds waren ingezet. Waarom worden die effecten niet meegerekend?

Volgens het ministerie van LNV moet dat van Brussel zo. "De Europese Commissie heeft in de derogatiebeschikking aangegeven dat gekeken moet worden naar de huidige waterkwaliteit en naar gebieden die nu verontreinigd zijn." Volgens het ministerie was er geen ruimte om de effecten van ingezette maatregelen mee te wegen.

Agrifacts is van mening dat het ministerie een fout maakt. De zienswijze van het ministerie zou namelijk betekenen dat óók wateren die prima op koers liggen om in 2027 de doelen te halen, een extra pakket maatregelen krijgen opgelegd. Bovendien spreekt de Europese Commissie over het inzetten van maatregelen voor het

als waterdoelen

halen van doelen. En het addendum op de Nitraatrichtlijn spreekt over aanvullende maatregelen in gebieden waar de doelen niet gehaald gaan worden. Het ministerie van LNV had niet alleen de metingen van 2020-2022 moeten gebruiken, maar de gegevens voor 'doelbereik 2027'.

Waterschappen brengen per KRW-waterlichaam in beeld of de doelen naar verwachting gehaald gaan wor-

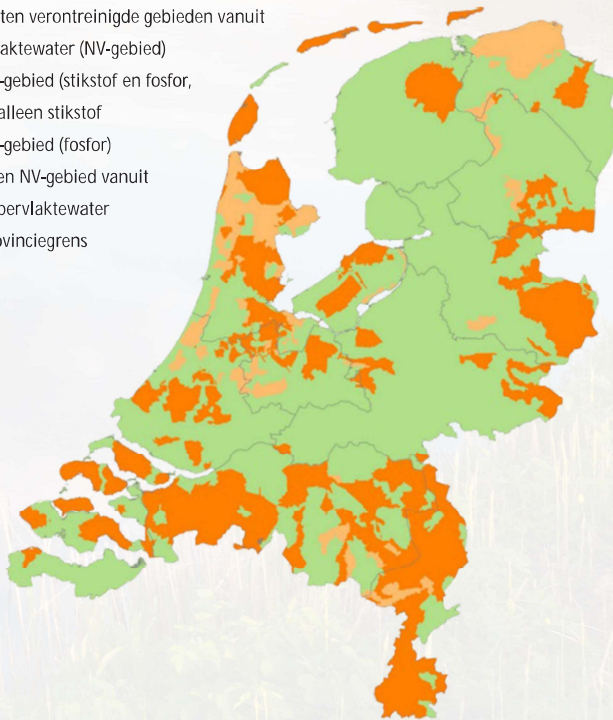
den in 2027. Dit wordt voor zowel stikstof als fosfor in kaart gebracht. Wanneer het ministerie van LNV deze gegevens had gebruikt voor haar NV-gebiedenkaart, dan kleurde deze minder 'vervuild'. Uit figuur 2 blijkt dat de kaart 'groener' kleurt, als de effecten van al ingezette maatregelen waren meegenomen.

Figuur 1: De NV-gebieden voor oppervlaktewater. Met provinciegrenzen.

Bron: Ministerie van LNV

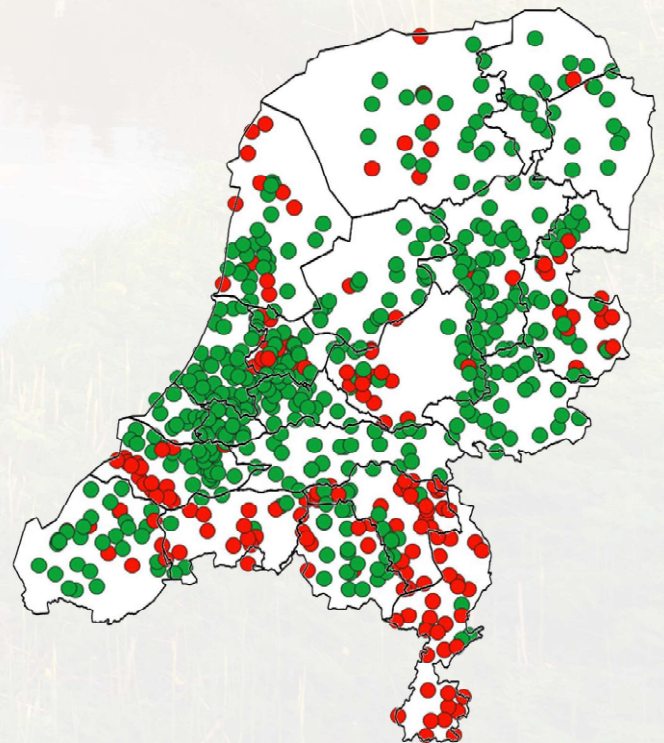
Nutriënten verontreinigde gebieden vanuit oppervlaktewater (NV-gebied)

- NV-gebied (stikstof en fosfor, of alleen stikstof)
- NV-gebied (fosfor)
- Geen NV-gebied vanuit oppervlaktewater
- Provinciegrens

Figuur 2: De NV-gebieden stikstof als uitgegaan wordt van het verwachte doelbereik in 2027. Met waterschapsgrenzen. Groene stip: doel waarschijnlijk in 2027 gehaald. Rode stip: doel in 2027 waarschijnlijk niet gehaald.

Bron: Factsheets waterschappen 2020

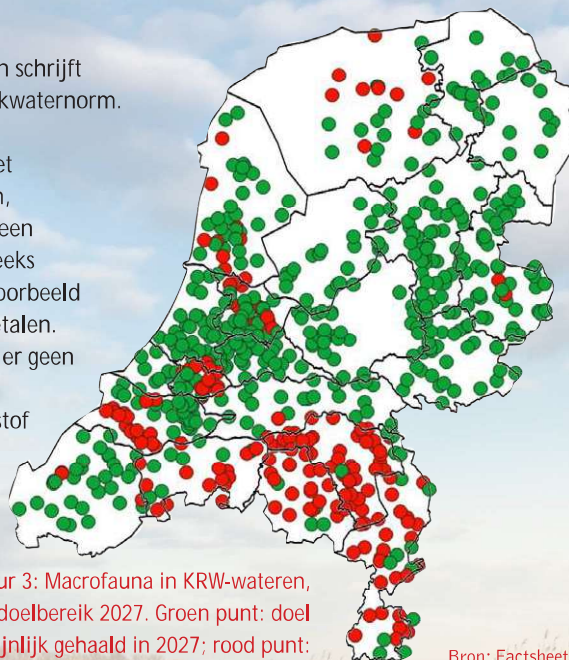
Europa: 'Het gaat om ecologie, niet om stikstof'

Europa heeft richtlijnen opgesteld voor de waterkwaliteit. De nitraatrichtlijn schrijft voor dat er maximaal 50 mg/l nitraat in het water mag zitten. Dit is de drinkwaternorm. Voor oppervlaktewater is een goede ecologische waterkwaliteit het doel, en daarnaast een goede chemische toestand. Bij de ecologische doelen gaat het om een goede leefomgeving voor kleine waterdiertjes (zoals: insectenlarven, waterslakjes, waterkevers), vissen en waterflora. Daarnaast moet het water een goede chemische kwaliteit hebben. Dit betekent dat de normen voor een reeks chemische stoffen niet mogen worden overschreden. Het gaat hier om bijvoorbeeld gewasbeschermingsmiddelen, chemische stoffen uit de industrie, zware metalen. Stikstof en fosfor staan niet op de lijst met chemische stoffen, hiervoor zijn er geen normen.

Stikstof en fosfor kunnen een goede ecologie wel in de weg staan. Veel stikstof en fosfor kan bijvoorbeeld algenbloei veroorzaken in de zomer, waardoor het leven wordt verstikt.

In figuur 3 staat het doelbereik van de macrofauna (kleine waterbeestjes) in 2027. De macrofauna is een goede graadmeter voor de ecologische kwaliteit van het water.

Uit de figuur blijkt dat de doelen voor macrofauna in grote delen van Nederland zijn of worden gehaald voor 2027.

Figuur 3: Macrofauna in KRW-watervan, doelbereik 2027. Groen punt: doel waarschijnlijk gehaald in 2027; rood punt: doel waarschijnlijk niet gehaald in 2027.

Bron: Factsheets waterschappen 2020

Regionale Waterlezingen goed bezocht

STAF organiseerde in februari vijf regionale lezingen over de waterkwaliteit. De lezingen werden gehouden in Oost-, West/Midden-, Noord-, Zuidwest- en Zuidoost-Nederland. Tijdens de lezingen werd ingezoomd op de Europese doelen, de Nederlandse politieke keuzes, de stikstof- en fosfornormen die

waterschappen in de betreffende regio stellen. De lezingen waren vrij toegankelijk en werden door ongeveer 600 mensen bezocht. De presentaties zijn te downloaden op de website van STAF.

Foto: Hans Puttenstein

Sommige waterschappen stellen onhaalbare normen

Waterschappen bepalen binnen hun beheergebied de normen voor stikstof en fosfor. Sommige waterschappen hebben onhaalbare normen gesteld, waardoor er permanent sprake is van normoverschrijdingen. Andere waterschappen hebben hun normen juist versoepeld, bijvoorbeeld vanwege natuurlijke achtergrondbelasting. Dit zijn nutriënten in de wateren waar je niks aan kan doen. In natuurplas Oostvaardersplassen worden de nutriënten-normen gehaald. Dat komt omdat waterschap Zuiderzeeland de normen heeft versoepeld. Voor stikstof wordt bijvoorbeeld de norm van 9 mg N/liter gehanteerd. In Noord-Holland ligt een soortgelijke vogelplas, het Zwanenwater. Waterschap Hollands Noorderkwartier heeft de norm vastgesteld op 1.3 mg N/liter. Er is hier alleen maar sprake van normoverschrijdingen vanwege de vele watervogels bij het meetpunt. Waar het ene waterschap de normen corrigeert voor natuurlijke stikstof en fosfor, doet het andere waterschap dat niet. Het betreft een eigen keuze van het bestuur van het waterschap.

ONHAALBARE NORMEN

In het hele kustgebied van West- en Noord-Nederland is er sprake van hogere natuurlijke achtergrondconcentraties. Brakke wateren zijn van nature rijker aan nutriënten, ook is er sprake van fosforrijke kwel vanuit de ondergrond. De meeste waterschappen hebben hun nutriënten-normen hiervoor gecorrigeerd. Waterschap Noorderzijlvest heeft dit voor de regio Noord-Groningen echter niet gedaan. De fosfor-normen die dit waterschap hanteert, zijn deels onhaalbaar omdat er van nature al meer fosfor in het water zit. Dit was jaren geleden al bekend. Het waterschap antwoordde destijds op vragen dat de normstelling een bestuursbesluit betrof.

Noorderzijlvest kreeg van Wageningen Environmental Research in 2023 de aanbeveling om de normen te herzien. Tot nu toe is dat niet gebeurd. Dit waterschap gaf onlangs aan bezig te zijn met het opnieuw bekijken van de normen. Ondertussen heeft het ministerie van LNV het hele waterschapsgebied aangewezen als nutriënten vervuild gebied (NV-gebied) voor fosfor.

Het ministerie van LNV laat weten dat NV-gebieden zijn aangewezen voor de periode 2024 en 2025. Hier kan niet aan worden getornd, ook niet als

de aanwijzing geschiedde op basis van onjuiste waterschapsnormen. Het is nog onbekend of het ministerie van LNV in dit gebied overgaat tot het instellen van maatregelen, nu de normstelling (deel van) het probleem is.

Ook op het Zuid-Hollandse eiland Goeree-Overflakkee is wat vreemds aan de hand. Volgens de factsheets van Waterschap Hollandse Delta worden hier veel strengere normen gehanteerd dan in omringende gebieden. Hierover zijn vragen gesteld aan het waterschap. Bij het ter perse gaan van dit blad waren er nog geen antwoorden.

STIKSTOF UIT HET BUITENLAND

Een belangrijke oorzaak van de vele normoverschrijdingen in de grensgebieden betreft de instroom van buitenlands water. Op vele plaatsen komt Belgisch en Duits water Nederland binnen. Inmiddels heeft ook het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat bevestigd dat er in het buitenland andere normen worden gesteld dan in Nederland. In België worden soepelere normen gehanteerd dan in Nederland. In het Vlaamse grensgebied wordt een stikstofnorm gehanteerd van 4.0 mg/l; in het Brabantse en Limburgse grensgebied een norm van 2.3 mg/l. In Duitsland wordt een andere beoordelingssystematiek toegepast, echter de instroom van stikstof is enorm. In menig Duits water wordt een stikstofconcentratie gemeten van 5 tot 6 mg/l. Deze hoeveelheid overschrijdt meteen de Nederlandse norm. De Nederlandse normen in deze gebieden zijn niet alleen onhaalbaar, maar vooral verre van realistisch.

DUBBELE MORAAL

In de grensgebieden zijn opvallend veel NV-gebieden ingetekend, terwijl de nutriënten in hoge mate (soms bijna 100%) worden aangevoerd vanuit het buitenland. Hier wordt met dubbele moraal gewerkt. Als het gaat om de registratie van normoverschrijdingen, telt de stikstof uit het buitenlandse water gewoon mee. Het is een politieke keuze om de strenge Nederlandse norm hiervoor niet te willen corrigeren. Echter, bij het aanwijzen van NV-gebieden (dit zijn dus de gebieden met normoverschrijdingen), telt het buitenlandse water opeens niet meer mee. Normoverschrijdingen door inlaatwater worden zo op het bord geschoven van de eigen landbouw. ■